בר רפאלי לא קיבלה הנחת סלב

עו"ד אורי סטנסקו / 20.7.20

לאחרונה פורסם אודות הסדר הטיעון שחתמו בר רפאלי ואמה ציפי רפאלי, בעיקר בקשר להכנסותיה של בר. על פי ההסדר שנחתם, בר רפאלי צפויה לרצות את תשעת חודשי המאסר שיגזרו עליה בדרך של עבודות שירות, בעוד ציפי רפאלי, ששימשה כ"סוכנת-אם" (לשון כתב האישום) ו"מנהלת עסקיה" של בתה, תרצה את שש-עשרה חודשי המאסר שיגזרו עליה מאחורי סורג ובריח.

הפער הניכר בין חומרת העונשים שהוטלו על השתיים הביא להצפת המרשתת בעשרות תגובות על "הנחות סלב" שנעשו לבר. ואולם, קריאה של כתב האישום המתוקן מעלה כי הפער בחומרת הענישה של השתיים נעוץ בעובדה שבר רפאלי, בהיותה אז הדיוטה בתחום העסקים, הותירה את ייצוגה בפני רשויות המס לאמה ציפי שהשתתפה בדיוני השומה ומסרה בשם בתה את מרבית הדיווחים שהתגלו ככוזבים. העובדה שציפי רפאלי כלל לא הייתה הנישומה במרבית העניינים שנדונו מול רשות המיסים לא הועילו לה, והיא צפויה להיענש באופן חמור משמעותית מבתה בר, הנישומה, בעלת העניין לכאורה במתן הדיווחים הכוזבים.

קריאת כתב האישום בעין מקצועית ובוחנת מעלה שאלות עקרונית חשובות, אודות האחריות הפלילית של מייצגים בהליכי מס. בעניין רפאלי, מירב האחריות להעלמת הכנסותיה של בר הוטלה דווקא על מייצגה - "סוכנת-האם", הגם שהאם אינה מייצגת מורשית על פי ההוראות המפורשות בפקודת המס, לפיהם רק עורכי דין, יועצי מס ורואי חשבון רשאים לייצג נישומים מול רשויות המס.

כידוע, בשנים האחרונות רשויות המדינה "העלו הילוך" בכל הקשור במלחמה בהון השחור ובתכנוני המס האגרסיביים מדי לטעמן. כפועל יוצא של מלחמה זו, חלק מהאש הופנתה באופן טבעי למייצגים האמונים על תיווך המידע הפיננסי של נישומים לרשויות. כך, בנוסף לאחריות האינהרנטית של המייצג כלפי מיוצגו, קמה לו לפתע אחריות גדולה נוספת כלפי רשויות המס שהפרתה עשויה לגרור השלכות פליליות קשות.

מעמדו של המייצג כאיש מקצוע הבקיא בדיני המס לעומת הנישום שלרוב מסתמך על עצות מייצגו מביא לכך שלעיתים קרובות המייצגים יתפסו כגורמים הדומיננטיים ובעלי האחריות העיקרית בביצוע העבירות, הגם שהרווח מביצוען יתקבל לרוב בידי הנישומים. כך, להבדיל למשל מעבירות סיוע בחוק העונשין, שם נקבע עונשו של מסייע על מחצית מעונשו של בעל העניין בביצוע עבירה, במסגרת דיני המס התהפכו היוצרות ועל המסייע דווקא עשוי להיות מוטל עונש חמור בהרבה מהנישום עצמו. יתרה מכך, המייצג אף עשוי לעמוד בפני אישום פלילי עצמאי שנוגע להפרת חובותיו כמייצג ולא רק כמסייע לנישום.

מיקומו של המייצג בין הפטיש לסדן מציב אותו לעיתים קרובות בפני בעיה מוסרית ואתית – למי עליו, בראש ובראשונה, לשמור אמונים? האם לנישום ששכר את שירותיו? או לרשויות שעשויות להעמידו לדין? לבעיה זו לא ניתן מענה ברור שכן בישראל טרם נקבעו גבולות ברורים לאחריות של מייצגים בהליכי מס, מה עוד שעורכי דין המייצגים בפני רשויות המס, להבדיל מאחרים המייצגים נישומים בפניהן, חבים גם בחובת חיסיון ללקוח על פי חוק.

במספר פסקי דין שניתנו בעשור האחרון הביעו בתי המשפט אי נוחות בקשר להרחבת מעגל האחריות הפלילית על המייצגים ובחלקם דווקא תמכו בכך. ואולם, דבר אחד בטוח - המגמה לפיה יש למצות את הדין הפלילי עם מייצגים הלכה וגברה עם השנים והגיעה לשיאה בפרשת גרינולד, שם הועמדו לראשונה לדין רק המייצגים שפעלו להסתיר תכנון מס אסור שביצעו לטובת הנישומים שייצגו, ולא הנישומים עצמם.

מעורבותם הגוברת של מייצגים בפעילות לקוחותיהם מחד גיסא, ומלחמת החורמה שמנהלת רשות המיסים כנגד תכנוני המס האגרסיביים מאידך גיסא, מובילים את המייצגים למסלול התנגשות ישיר עם הרשויות ומעמידם בסיכון ממשי לשאת באחריות פלילית על התנהלותם הכלכלית של הנישומים אותם הם מייצגים. העובדה שבדומה לפרשת גרינולד, ציפי רפאלי שאיננה מייצגת מדופלמת נענשה באופן חמור משמעותית מהנישומה אותה ייצגה, מצביעה לטעמנו בבירור על המגמה המחמירה ביחס הרשויות כלפי המייצגים.

לאור זאת, אנו סבורים שהעונשים שנגזרו על "סוכנת האם" רפאלי ובתה לא משקפים "הנחת סלב", כמו את המדיניות הנוקשה בעת הזו של הרשויות ואת פוטנציאל הרחבת האחריות הפלילית

כנגד אלה המשמשים כמייצגים. על כן, מומלץ לכל המייצגים באשר הם לשקול היטב את אופן התנהלותם מול רשות המיסים ולהתייעץ, שמא חרב הפלילים תנחת על ראשם יום בהיר אחד.